

สารของสมเด็จพระสันตะปาปาจอห์น ปอล ที่ 2
ในโอกาสเฉลิมฉลองวันสันติสากล
1 มกราคม 1981 / 2524

เพื่อสร้างสรรค์สันติ ต้องเคารพเสรีภาพ

ถึงพี่น้องทั้งหลายผู้กำลังสร้างสรรค์สันติ
ถึงท่านผู้นำของชาติต่างๆ
ถึงบรรดาพี่น้องชายหญิงผู้เป็นประชากรร่วมโลก
ถึงและยุวชนที่รักทุกคนที่กล้าฝ่าฝืนที่จะเห็นโลกที่ดีกว่า

เนื่องในวโรกาสฉลองครบรอบสิบสี่ปีแห่งวันสันติสากล (1 มกราคม 1981) เราขอเชื้อเชิญพี่น้องชายหญิงผู้สนใจดีทั้งหลาย ให้คิดถึงสถานการณ์ของโลกและมูลเหตุอันสำคัญที่จะก่อให้เกิดสันติภาพในโลกนี้ เราพูดวันนี้ด้วยความเชื่อมั่นจริงๆ ว่า สันติภาพนั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ แต่นั่นก็หมายความว่าสันติภาพเป็นสิ่งที่จะต้องสร้างสรรค์อยู่เสมอ เป็นสิ่งที่ดีที่บรรลุถึงได้ด้วยความพยายามที่ไม่ย่อท้อ มนุษย์ทุกยุคสมัยรู้สึกสำนึกอย่างแรงกล้า ว่าเขาต้องการสันติภาพเมื่อเผชิญกับปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ทุกๆ วันเราทุกคนจำเป็นต้องช่วยกันทำให้อุดมการณ์แห่งสันตินั้นกลายเป็นความจริงขึ้นมาให้ได้

จะสร้างสรรค์สันติ ต้องเคารพเสรีภาพ

1. ในการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับเสรีภาพในวันนี้ เราจะยึดเอา “สันติภาพในโลก” (*Pacem in Terris*) ซึ่งเป็นสมณสาสน์ของสมเด็จพระสันตะปาปาจอห์น ที่ 23 เป็นบรรทัดฐาน จากสมณสาสน์ฉบับนั้น พระองค์ทรงยกเรื่องของเสรีภาพเป็นดัง “ต้นเสาสี่ต้นของเคหะแห่งสันติ” เสรีภาพคือสิ่งที่โลกสมัยใหม่ฝ่าฝืนหา ดังจะเห็นได้จากการชอบใช้คำว่า “เสรีภาพ” (Freedom) กันทั่วไป แม้จะในความหมายที่แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เชื่อในศาสนาหรือไม่เชื่อ ไม่ว่าจะเป็นนักวิทยาศาสตร์และนักเศรษฐศาสตร์ ผู้ที่ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตยและผู้ที่มีชีวิตอยู่ภายใต้ระบอบเผด็จการเบ็ดเสร็จ แต่ละคนจะแปลความและให้คำจำกัดความผิดแผกกันไป และอาจจะแตกต่างกันมากอย่างเห็นได้ชัด เพราะฉะนั้นในฐานะที่เราต้องการจะมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สันติภาพ เราจะต้องเข้าใจให้แจ่มชัดถึงสาระที่แท้จริงของเสรีภาพอันเป็นรากฐานและผลแห่งสันติภาพ

สภาพการณ์ที่เรียกร้องให้พิจารณากันในวันนี้

2. สันติภาพจะต้องเกิดขึ้นในสังคม ตั้งอยู่บนความเป็นธรรม คงอยู่ได้ด้วยความรัก และต้องสร้างสรรค์ขึ้นมาในเสรีภาพ (เทียบ สมณสาสน์ *สันติภาพในโลก*) หากไม่มีการเคารพเสรีภาพกันอย่างจริงจังแล้ว สันติภาพย่อมไม่อาจเกิดขึ้นได้ มองดูรอบตัวเราอย่างผิวเผินเท่านั้น เราก็พอจะเข้าใจเรื่องนี้ เพราะว่าภาพที่ปรากฏแก่ตาเราตั้งแต่ต้นทศวรรษใหม่นี้ทำให้เราแทบจะไม่มีเชื่อมั่นใจได้เลย แม้ว่าประชาชนชายหญิงจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นสามัญชนหรือผู้นำสังคมก็ตาม ต่างก็เป็นห่วงเรื่องสันติภาพอยู่ไม่น้อย จนบางคนก็ถึงกับสิ้นหวัง ความใฝ่ฝันของพวกเราที่จะพบสันติภาพที่แท้จริงนั้นไม่เป็นจริงสักที ทั้งนี้เพราะไม่มีเสรีภาพหรือมีการละเมิดเสรีภาพ หรือเพราะว่าการใช้เสรีภาพอย่างมีเสถียรหรือในทางที่ผิดนั่นเอง

เสรีภาพของประชาชาติจะมีได้อย่างไรในเมื่อชีวิตความเป็นอยู่ ความใฝ่ฝัน และปฏิกิริยาของพวกเราเหล่านั้นอยู่ในภาวะแห่งความกลัว แทนที่จะเป็นความไว้วางใจกัน หรือการกดขี่บังคับให้ทำงานเพื่อส่วนรวม เสรีภาพจะไม่สมบูรณ์หากว่าความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนไม่ได้อยู่บนพื้นฐานแห่งความเคารพในศักดิ์ศรีเท่าเทียมกันของคน แต่อยู่บนสิทธิของผู้มีอำนาจมากที่สุด ผู้วางตัวเป็นผู้กดขี่ครอบงำบนสิทธิทางทหาร หรือลัทธิจักรวรรดินิยมทางการเมือง เสรีภาพของประชาชาติถูกระงับกระเทือนเมื่อชาติเล็กๆ ถูกบังคับให้รวมอยู่ในแนวเดียวกันกับชาติที่ใหญ่กว่า เพื่อจะได้สิทธิในเอกราชและความอยู่รอดของตนเอง เสรีภาพจะถูกระงับกระเทือนถ้าหากว่าการเสวนาระหว่างผู้เกี่ยวข้องที่เท่าเทียมกันไม่สามารถที่จะกระทำได้อีกต่อไป เนื่องจากการครอบงำทางเศรษฐกิจของชาติที่มีอภิสิทธิ์และอำนาจ

กล่าวโดยนัยทางการเมืองของชาติใดชาติหนึ่ง เป็นไปได้หรือที่จะมีสันติภาพอันแท้จริง ถ้าหากว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องทางสังคม หรืออิสรภาพส่วนบุคคลไม่ได้ถูกค้ำประกันเสรีภาพที่แท้จริง อันเป็นรากฐานแห่งสันติภาพนั้นจะไม่มี ถ้าหากว่าอำนาจนั้นทั้งหมดตกอยู่ในมือของชนชั้นหนึ่ง เชื้อชาติหนึ่งหรือกลุ่มชนหนึ่งโดยเฉพาะ หรือเสรีภาพจะมีไม่ได้ถ้าหากว่าผลประโยชน์ร่วมของประชาชนนั้นถูกกลบกลืนไปเพื่อประโยชน์ของพรรคใดพรรคหนึ่ง ซึ่งอ้างว่าพรรคคือรัฐ จะไม่มีเสรีภาพที่แท้จริงถ้าหากว่าเสรีภาพของปัจเจกบุคคลถูกกลบกลืนไปโดยกลุ่มผู้ปฏิเสธธรรมชาติดั้งประเสริฐของมนุษย์ ปฏิเสธประวัติศาสตร์ของบุคคลและประวัติศาสตร์สังคม (สารส่วนพระองค์ *ครบรอบปีที่แปดสิบ*, ข้อ 26) เช่นเดียวกันจะไม่มีเสรีภาพที่แท้จริงถ้าหากว่ารูปแบบต่างๆ ของลัทธิอนาธิปไตย ซึ่งเป็นแนวคิดนำไปสู่การปฏิเสธและการทำลายอย่างเป็นระบบต่อลัทธิอำนาจทั้งหลาย ซึ่งนำไปสู่การกระทำที่รุนแรงสุดขั้วที่มีขอบเขต และการก่อวินาศกรรมทางการเมืองจะโดยส่วนตัวหรือเป็นระบบก็ตาม จะไม่มีเสรีภาพที่แท้จริง

เช่นเดียวกันถ้าหากว่ามีการจัดตั้งมาตรการความมั่นคงภายใน เป็นมาตรฐานสูงสุดและมาตรฐานเดียวที่จะควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีอำนาจกับประชาชน ดูราวกับว่านั่นจะเป็นเครื่องมือเพียงอันเดียวและสำคัญที่สุดเพื่อดำรงไว้ซึ่งสันติภาพ โดยสภาพเช่นนี้ เราจะมองข้ามปัญหาของความรุนแรงที่เป็นระบบและเลือกเฟ้นไว้แล้วไม่ได้ ดังจะเห็นได้จากการลอบฆ่า การทรมาณ การณี การหายไปโดยไม่มีสาเหตุ หรือการเนรเทศซึ่งประชาชนเป็นจำนวนมากต้องทนทุกข์ รวมทั้ง พระสังฆราช พระสงฆ์ นักบวช และฆราวาสหลายคนที่กำลังทำงานเพื่อรับใช้เพื่อนมนุษย์

3. ทางด้านสังคม เป็นกรยากที่จะบอกว่าชายหญิงที่ไม่ได้รับการประกันในค่าจ้างที่ สุจริตและเหมาะสม จะมีเสรีภาพจริงๆ หรือประชาชนที่อยู่ในชนบทซึ่งยังเป็นเหยื่อของการกดขี่ เยี่ยงทาสอย่างน่าเศร้าใจ อันมักเป็นผลสืบเนื่องมาจากอดีต หรือค่านิยมแบบอาณานิคม คน เหล่านี้คงไม่มีเสรีภาพอย่างแน่นอน จะไม่มีเสรีภาพที่เพียงพอ เช่นเดียวกันสำหรับบุคคลที่รู้สึก ว่า ตัวเขาถูกรวบงำอยู่ด้วยเครื่องจักรขนาดใหญ่ เขาถูกขัดเยียดให้อยู่ภายใต้ระเบียบการที่ไม่พึง ปรารถนา และใช้ระบบที่ไม่เคยปล่อยช่องไว้สำหรับพัฒนาการทางสังคมอันเหมาะสม นี่คือผล ของการพัฒนาแบบอุตสาหกรรมที่ไม่มีการควบคุม มันเป็นการพัฒนาของชาวเมืองหรือของการ พัฒนาระบบเจ้าขุนมูลนาย เสรีภาพจะลดน้อยลงเช่นกัน ในสังคมที่ยึดถือเอาแนวคิดเกี่ยวกับความ เจริญทางด้านวัตถุที่ไม่มีอันสิ้นสุด แสวงหาความมั่งคั่งและแข่งขันกันในด้านอาวุธ วิกฤตการณ์ ทางเศรษฐกิจซึ่งกำลังกระทบกระเทือนสังคมทั้งหลายอยู่ในขณะนี้ ถ้าหากว่าไม่มีการใช้ หลักเกณฑ์ของแนวอื่นแล้วอาจนำไปสู่การใช้มาตรการที่จะทำให้เสรีภาพซึ่งจำเป็นต่อพัฒนาการ ของสันตินั้นลดน้อยลงไปอีก

ในด้านความคิด เสรีภาพก็ถูกกระทบกระเทือนได้จากการใช้กำลังบังคับในรูปแบบต่างๆ เช่น การใช้พลังสื่อมวลชนทางสังคมในทางที่ผิด และไม่คำนึงถึงภาวะความเป็นจริง มากยิ่งกว่านั้น เสรีภาพจะไม่มีทางที่จะสมบูรณ์ได้หรืออย่างน้อยที่สุดก็ยากที่จะปฏิบัติได้ สำหรับพี่น้องชายหญิง และเด็กซึ่งขาดการศึกษา ผู้ซึ่งอยู่อย่างทาสในแต่ละวันๆ ในโลกซึ่งต้องการผู้มีการศึกษา

ในระยะเริ่มต้นปี 1981 ซึ่งเป็นปีที่สหประชาชาติประกาศเป็นปีสำหรับคนพิการนี้ จะเป็นการ สมควรอย่างยิ่งที่เราจะให้ความสนใจต่อพี่น้องชายหญิงของเราผู้ซึ่งกำลังทนทุกข์เนื่องจากความ พิการทางร่างกายหรือทางจิตใจ สังคมของเราได้ตระหนักถึงหน้าที่ของตนที่จะทำทุกอย่างเพื่อให้ พวกเขาเหล่านั้นสามารถมีชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างอิสระมากกว่าเดิม และสามารถพัฒนาตัวเอง ไปพร้อมกับคนอื่นๆ ตามลัทธิของความเป็นคน และตามความสามารถสมกับศักดิ์ศรีของพวกเขา แล้วหรือยัง

สนับสนุนความพยายามที่เกิดขึ้นแล้วและชมเชยความสำเร็จ

4. อย่างไรก็ตาม นอกจากมีกรณีต่างๆ เหล่านี้ที่เป็นเงื่อนไขขัดขวางการใช้เสรีภาพ แต่ซึ่งสามารถแก้ไขให้ดีขึ้นได้แล้ว ก็ยังมีภาพอีกภาพหนึ่งของโลกสมัยใหม่ที่กำลังแสวงหาสันติภาพในเสรีภาพ ซึ่งเป็นภาพที่น่าชมเชยยิ่ง ภาพนี้เป็นภาพของพี่น้องชายหญิงจำนวนมากที่เชื่อในอุดมคตินี้ ที่ได้อุทิศตนในการใช้เสรีภาพเพื่อสันติภาพ และในการเคารพส่งเสริมจรรโลงและปกป้องเสรีภาพ และที่พร้อมจะใช้ความพยายามหรือแม้แต่พลีตนเพื่อพันธะดังกล่าว เรากำลังคิดถึงประมุขของประเทศต่างๆ หัวหน้ารัฐบาล นักการเมือง เจ้าหน้าที่ระหว่างประเทศ และผู้นำในระดับผู้ซึ่งกำลังพยายามแสวงหาเสรีภาพซึ่งได้รับการประกาศขึ้นอย่างเป็นทางการแล้วเพื่อมนุษยทุกคน เรากำลังคิดถึงบรรดาผู้ซึ่งรู้ว่าเสรีภาพเป็นสิ่งที่แบ่งแยกมิได้ และดังนั้นพวกเขาจึงพยายามสืบหากรณีการล่วงละเมิดเสรีภาพในชีวิตส่วนตัว ในชีวิตครอบครัว ในทางวัฒนธรรม ในการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจ และในทางชีวิตทางการเมือง ทั้งนี้โดยพยายามให้ได้ความเป็นจริงมากที่สุด ในขณะที่สภาพการณ์ต่างๆ กำลังเปลี่ยนแปลงไป เรากำลังคิดถึงเพื่อนมนุษย์ทั้งชายหญิงทั่วโลก ซึ่งเขตแดนระหว่างประเทศไม่สามารถปิดกั้นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพวกเขาได้ ผู้ซึ่งเชื่อว่าจะเป็นไปได้ในยุคที่ความเจริญได้แผ่ครอบคลุมไปทั่วโลกแล้วนี้ ที่จะแยกเสรีภาพของพวกเขาเอง ออกจากเสรีภาพที่เพื่อนพี่น้องชายหญิงในประเทศต่างๆ กำลังต่อสู้เพื่อให้ได้มาหรือเพื่อปกป้องไว้ เรากำลังคิดถึงบรรดาเยาวชนเป็นพิเศษ ผู้ซึ่งเชื่อว่าบุคคลหนึ่งจะสามารถเป็นไทได้อย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อเขาได้ต่อสู้เพื่อเสรีภาพอันเดียวกันของคนอื่นๆ เท่านั้น

เสรีภาพฝังรากลึกอยู่ในมนุษย์

5. เสรีภาพโดยสาระแล้วอยู่ภายในตัวมนุษย์ เกิดมาพร้อมกับคนโดยธรรมชาติ และเป็นเครื่องหมายเฉพาะของความเป็นคน เสรีภาพของปัจเจกชนนี้ มีพื้นฐานอยู่ในศักดิ์ศรีที่สูงส่งของมนุษย์ ศักดิ์ศรีนี้พระเจ้าพระผู้สร้างเป็นผู้มอบให้ และศักดิ์ศรีอันเดียวกันนี้เป็นสิ่งที่นำเขาไปสู่พระเจ้า เนื่องจากมนุษย์ได้ถูกสร้างในพระฉายาของพระเจ้า (เทียบ *ปฐมกาล* 1:27) มนุษย์และเสรีภาพเป็นสิ่งที่แยกออกจากกันมิได้ พลังบีบบังคับจากภายนอกจะไม่สามารถขี้อแย้งเสรีภาพไปได้ และเสรีภาพนี้เป็นส่วนหนึ่งของสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกชนและในฐานะสมาชิกของสังคม มนุษย์เป็นผู้มีอิสระเนื่องจากมนุษย์สามารถกำหนดเพื่อตัวเองว่าจะไร้อำนาจและอะไรดีเขาเป็นอิสระเพราะสามารถที่จะเลือกได้ “ทั้งนี้โดยได้รับแรงกระตุ้นในลักษณะส่วนตัวจากภายใน ไม่ใช่ได้รับแรงกระตุ้นจากพลังมืดในตัวเขาเองหรือจากแรงบีบบังคับภายนอก” (พระธรรมบุญว่า

ด้วยพระศาสนจักรในโลกสมัยนี้, ข้อ 17) การเป็นอิสระหมายถึงความสามารถที่จะเลือกและความต้องการที่จะเลือก มันเป็นการใช้ชีวิตตามมโนสำนึกแห่งตน

ส่งเสริมปัจเจกชนอิสระในสังคมอิสระ

6. ดังนั้นมนุษย์จึงต้องสามารถที่จะเลือกตามค่านิยมที่เขาสนับสนุนอยู่ นี่เป็นวิถีทางที่เขาจะแสดงออกถึงความรับผิดชอบของตน และเป็นหน้าที่ของสังคมที่จะสนับสนุนเสรีภาพนี้โดยคำนึงถึงความดีส่วนรวม

ค่านิยมแรกและที่เป็นพื้นฐานที่สุด คือความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มีต่อพระเจ้าที่แสดงออกมาทางความเชื่อในศาสนาของเขา ดังนั้นเสรีภาพทางศาสนาจึงเป็นพื้นฐานแห่งเสรีภาพอื่นๆ ก่อนการประชุมที่เมืองมาดริด เรื่องความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป เราได้มีโอกาสกล่าวถึงสิ่งที่เราไม่เคยหยุดที่จะกล่าวถึงตั้งแต่เราได้ดำรงตำแหน่งนี้ คือ “เสรีภาพทางมโนสำนึกและทางศาสนาเป็นสิทธิที่สำคัญที่สุดและที่ล่วงละเมิดมิได้ของบุคคล ยิ่งกว่านั้นในฐานะที่เสรีภาพประเภทนี้สัมผัสส่วนลึกที่สุดของจิตใจจนบางคนสามารถกล่าวได้ว่าเป็นปฐมเหตุแห่งเสรีภาพอื่นๆ อันฝังรากลึกอยู่ในแต่ละคน” (เสรีภาพในการนับถือศาสนาและเอกสารฉบับสุดท้ายแห่งเฮลซิงกิ ข้อ 5, *L'Osservatore Romano*, 15 พฤศจิกายน 1980)

บรรดาผู้มีอำนาจในสังคมต้องทำให้การแสดงออกซึ่งเสรีภาพที่แท้จริงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ พวกเขาต้องพยายามให้หลักประกันว่าแต่ละคนสามารถพัฒนาศักยภาพมนุษย์ของตนให้บรรลุได้อย่างเต็มเปี่ยม พวกเขาต้องยอมให้บุคคลแต่ละคนมีขอบเขตแห่งอิสรภาพที่ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมาย เพื่อว่ามนุษย์แต่ละคนจะสามารถอยู่ทั้งโดยส่วนตัวและโดยส่วนรวมตามที่มโนสำนึกของตนต้องการ อนึ่งเสรีภาพนี้ได้รับการกล่าวถึงในสนธิสัญญาและเอกสารระหว่างชาติต่างๆ เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและสัญญาระหว่างชาติต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องนี้ และรัฐธรรมนูญของประเทศต่างๆ เป็นส่วนมากด้วย นี่เป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้วเนื่องจากว่า รัฐในฐานะที่ได้รับมอบหน้าที่จากประชาชนจะต้องไม่เพียงแต่รับรู้เสรีภาพขั้นพื้นฐานของปัจเจกชนเท่านั้น แต่จะต้องคุ้มครองและส่งเสริมด้วย รัฐจะปฏิบัติหน้าที่นี้ได้โดยการเคารพแนวปฏิบัติแห่งกฎหมายและแสวงหาความดีส่วนรวมที่สอดคล้องกับหลักศีลธรรม ในทำนองเดียวกัน กลุ่มสนับสนุนต่างๆ ที่ก่อตั้งขึ้นอย่างอิสระก็จะเข้าร่วมในการปกป้องและสนับสนุนเสรีภาพต่างๆ เหล่านี้ ภารกิจที่ทรงเกียรตินี้ต้องการความร่วมมือจากทุกๆ ฝ่ายในสังคม

7. แต่ว่า เสรีภาพไม่ใช่เป็นเพียงแต่สิทธิที่คนใดคนหนึ่งเรียกร้องเพื่อตัวเองเท่านั้น เสรีภาพยังเป็นหน้าที่ที่คนหนึ่งมีต่อคนอื่นๆ อีกด้วย เพื่อที่จะสามารถจรรโลงสันติภาพได้อย่างแท้จริง เสรีภาพของปัจเจกชนแต่ละคน และของประชาชนแต่ละแห่งจะต้องเคารพเสรีภาพของปัจเจกชนคนอื่นๆ และของประชาคมอื่นๆ ด้วย การเคารพนี้เป็นการจำกัดขอบเขตแห่งเสรีภาพ กระนั้นก็ตามการเคารพนี้ก็ยังคงทำให้เสรีภาพมีเหตุมีผลและมีศักดิ์ศรีอีกด้วย เนื่องจากว่ามนุษย์เราเป็นสิ่งมีชีวิตที่ต้องอยู่ในสังคมโดยธรรมชาติ

“เสรีภาพ” บางชนิดไม่สมควรที่จะได้ชื่อว่าเป็นเสรีภาพเลย และพวกเราต้องพยายามป้องกันเสรีภาพที่แท้จริงจากเสรีภาพที่จอมปลอมประเภทต่างๆ ยกตัวอย่าง เช่น สังคมบริโภคนิยม มีการบริโภคอย่างเหลือเฟือเพื่อเกินความจำเป็นสำหรับมนุษย์ ในแง่หนึ่งอาจจะทำให้เกิดการใช้เสรีภาพอย่างไม่ถูกต้องได้เมื่อการไขว่คว้าหาสิ่งของที่ไม่รู้จักพอและนับวันจะมากขึ้นนั้น ไม่อาจสอดคล้องกับหลักแห่งความยุติธรรมและความรักทางสังคม ลัทธิบริโภคนิยมนี้เป็นสิ่งจำกัดเสรีภาพของคนอื่นๆ และถ้าหากมองจากแง่มุมของความร่วมมือระหว่างชาติแล้ว ลัทธินี้ยังส่งผลกระทบต่อสังคมทั้งหมดซึ่งไม่สามารถได้รับสิ่งของในปริมาณต่ำสุดที่ตนเองต้องการได้ หลายแห่งในโลกมีความยากจนต่ำสุดและนอกนั้นยังมีปัญหาความหิวโหยและโรคขาดอาหารอีกด้วย สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นคำถามที่ดีสำหรับประเทศที่พัฒนาอย่างอิสระแล้วทั้งหลาย ซึ่งไม่เคยให้ความสนใจต่อประเทศเหล่านั้น ที่ขาดแคลนสิ่งของขั้นพื้นฐานที่สุดและบางครั้งถูกตีเป็นค่าใช้จ่ายอีกด้วย ยังกล่าวอีกด้วยว่าในประเทศที่ร่ำรวยเหล่านั้น การแสวงหาวัตถุสิ่งของและการแสวงหาการบริการทุกชนิดอย่างไม่มีการควบคุมนั้นได้ให้ประโยชน์แก่ผู้ที่ได้รับเพียงเสรีภาพที่เพิ่มขึ้นอย่างผิวเผินเท่านั้น ทั้งนี้เพราะว่าการแสวงหาดังกล่าวได้กำหนดให้การมีวัตถุสิ่งของเป็นคุณค่าพื้นฐานของมนุษย์อย่างหนึ่ง แทนที่จะตั้งเป้าหมายว่าความเจริญทางวัตถุระดับหนึ่ง คือ เงินไขและเครื่องมือเพื่อการพัฒนาความสามารถของปัจเจกชนอย่างเต็มที่โดยประสานร่วมมือและเป็นเอกภาพกับเพื่อนมนุษย์ของตน

ในลักษณะเดียวกัน สังคมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางวัตถุอย่างเดียวยุคจะปฏิเสธเสรีภาพของประชาชน เมื่อสังคมนั้นกำหนดให้เสรีภาพของปัจเจกชนอยู่ภายใต้การครอบงำทางเศรษฐกิจ เมื่อสังคมนั้นทำลายความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของคนโดยอ้างว่าเพื่อเอกภาพทางแนวความคิดที่จอมปลอม เมื่อสังคมนั้นห้ามประชาชนมิให้ใช้สิทธิของตนในการคบค้าสมาคมและเมื่อในทางปฏิบัติสังคมนั้นจำกัดอำนาจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะหรือสังคมนั้นปฏิบัติเหมือนหนึ่งว่า ลัทธิปัจเจกชนนิยมและการวางเฉยทางสังคมเป็นเรื่องธรรมดา

ในท้ายที่สุดนี้ เสรีภาพที่แท้จริงจะไม่เจริญงอกงามในสังคมที่ทำอะไรทุกอย่างได้ตามใจชอบ ซึ่งคิดว่าเสรีภาพ คือความสามารถที่จะทำอะไรก็ได้ และป่าวประกาศสภาพที่ไม่เกี่ยวกับศีลธรรม ประเภทหนึ่งโดยใช้เสรีภาพบังหน้า นับเป็นเสรีภาพที่จอมปลอมหากมีการกล่าววามมนุษย์มีอิสระที่จะดำเนินชีวิตได้ โดยไม่ต้องเกี่ยวข้องกับคุณค่าทางศีลธรรมและกล่าวว่าสังคมไม่จำเป็นต้องถือเป็นภาระที่จะปกป้องและส่งเสริมคุณค่าทางจริยธรรม ความคิดเช่นนี้ทำลายเสรีภาพและสันติภาพ มีตัวอย่างมากมายที่ชี้ให้เห็นถึงความคิดที่ผิดๆ เกี่ยวกับเสรีภาพ เช่น การปลิดชีวิตมนุษย์ด้วยการทำแท้งอย่างถูกต้องตามกฎหมายหรือที่สังคมยอมรับ

ส่งเสริมเสรีชนในโลกเสรี

8. การเคารพเสรีภาพของปวงชนและประชาชาติ เป็นส่วนสำคัญที่สุดส่วนหนึ่งของสันติสงครามต่างๆ เกิดขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง ประชาชนและวัฒนธรรมทั้งหลายถูกทำลาย ทั้งนี้เพราะไม่มีการเคารพต่อศักดิ์ศรีอันสูงส่งของกันและกัน ไม่ว่าแห่งหนใดในโลกก็มีการรบราฆ่าฟันและมีความพยายามที่จะส่องละเมิดครอบงำอธิปไตยของประเทศอื่น ถึงกับบางคนอาจถือว่าสงครามเป็นเรื่องธรรมดาเรื่องหนึ่งในอารยธรรมของเราที่เต็มไปด้วยการขัดแย้งที่ใช้กำลังอาวุธในขอบเขตหนึ่ง แต่กำลังดำเนินไปอย่างยืดเยื้อยาวนาน โดยปราศจากความสนใจของปวงชน หรือมีสงครามกลางเมืองที่ไม่รู้จักจบสิ้น สาเหตุที่แท้จริงมีมากมายและซับซ้อน เช่นลัทธิล่าอาณานิคมแนวใหม่ ลัทธิจักรวรรดินิยมทางอุดมการณ์ซึ่งพยายามไปสู่ชัยชนะโดยการสะสมกำลังอาวุธอันมีประสิทธิภาพ ทำลายล้างทุกอย่างได้ การเอารัดเอาเปรียบกันทางเศรษฐกิจโดยเจาะจงและต่อเนื่อง ความบ้าคลั่งในการป้องกันประเทศ ความแตกต่างทางเชื้อชาติที่นักค้าอาวุธใช้เพื่อเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสาเหตุอื่นๆ อีกมากมาย ไม่ว่าด้วยเหตุผลใดก็ตาม สงครามเหล่านี้มีแต่ความไม่เป็นธรรม การดูถูกเหยียดหยาม ความเกลียดชังและการทำร้ายเสรีภาพ เราได้ย้ำเรื่องนี้ขณะที่ปราศรัยต่อสมัชชาใหญ่ขององค์การสหประชาชาติปีที่แล้วว่า “หัวใจของสงครามในพื้นฐานของความหมายเดิม เกิดขึ้นและเติบโตไปจนถึงที่สุด เมื่อสิทธิที่แท้จริงของมนุษย์ถูกละเมิด นี่คือทัศนะใหม่ที่เหมาะสมยิ่งเกี่ยวกับมูลเหตุแห่งสันติ เป็นทัศนะที่ลึกซึ้งถึงรากเหง้าจริงๆ เป็นทัศนะที่เห็นต้นกำเนิดหรือแก่นแท้ของสงครามในรูปแบบที่ซับซ้อนกว่า ซึ่งเป็นผลมาจากความอยุติธรรมที่มองกันในทุกๆ ด้าน คือความอยุติธรรมนี้เองที่ทำให้ร้ายสิทธิมนุษยชน และดังนั้นก็ทำลายโครงสร้างของเอกภาพแห่งระเบียบของสังคมและยังกระทบกระเทือนระบบทั้งหมดของความสัมพันธ์ระหว่างชาติ” (11)

9. เป็นการยากที่จะสร้างเงื่อนไขสำหรับสันติ หากไม่มีความตั้งใจที่จะเคารพเสรีภาพของแต่ละบุคคล แต่ละประเทศและแต่ละวัฒนธรรม และหากไม่มีการเห็นพ้องต้องกันอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับเรื่องนี้ แต่เราต้องมีความกล้าพอที่จะเชื่อว่าเงื่อนไขต่างๆ เป็นไปได้ นี่ก็หมายความว่าประชาชาติและรัฐบาลทั้งหลาย จำต้องมีความสำนึกและความตั้งใจว่าจะไม่เรียกร้องสิทธิที่ไม่ชอบธรรม และมุ่งร้ายต่อประชาชาติอื่นๆ หรือบุคคลิกหนึ่งหนึ่ง จำต้องปฏิเสธแนวคิดที่ว่า ชาติและวัฒนธรรมของตนเหนือกว่าของคนอื่น จะต้องมุ่งมั่นที่จะเคารพกระบวนการภายในของประชาชาติอื่นๆ รับรู้ลักษณะเฉพาะของพวกเขาในครอบครัวมนุษยชาติ และดังนี้ จะได้พร้อมที่จะพิจารณาและแก้ไขนโยบายแทรกแซงใดๆ หรือการเอาเปรียบในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในเรื่องนี้เราอยากขอร้องให้ประชาชาติทั้งหลายมีความพยายามมากขึ้น ในอันที่จะช่วยเหลือประเทศชาติที่เล็กกว่าหรือที่กำลังพัฒนา ให้สามารถควบคุมทรัพยากรได้อย่างแท้จริง มีอาหารพอเพียงสำหรับตนเอง และมีสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต เราขอวิงวอนให้ประเทศที่ร่ำรวยทำการช่วยเหลือ โดยตั้งจุดมุ่งหมายประการแรกคือ การขจัดความยากจนอันสาหัสอย่างแข็งขัน เตรียมการออกกฎหมาย มีความสำคัญในการทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างชาติดีขึ้น เพื่อให้มีการเคารพเสรีภาพ จำเป็นต้องมีการประมวลกฎหมายที่ประยุกต์จากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ในเรื่องการเคารพเอกลักษณ์ของแต่ละประเทศนั้น เราอยากให้มีการเคารพสิทธิที่จะรักษาประเพณีทางศาสนาทั้งจากเพื่อนร่วมชาติและจากประชาชาติอื่นๆ และรวมถึงสิทธิในการแลกเปลี่ยนที่อิสระในด้านศาสนา วัฒนธรรม วิชาการ และการศึกษา

บรรยากาศแห่งความไว้วางใจและความรับผิดชอบ

10. หลักประกันที่ดีที่สุดสำหรับเสรีภาพ และการบรรลุถึงเสรีภาพอย่างแท้จริงขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของปัจเจกชนและประชาชนทั้งหลาย ขึ้นอยู่กับความพยายามที่จริงจังของแต่ละคนในระดับของเขา ในสภาพแวดล้อมปัจจุบันของเขา ทั้งระดับชาติและระหว่างชาติ เพราะว่าเสรีภาพไม่ใช่สิ่งของที่มีอยู่แล้ว เสรีภาพคือสิ่งที่ต้องต่อสู้ให้ได้มาโดยไม่หยุดยั้ง เสรีภาพกับความรับผิดชอบเป็นของคู่กัน ไม่มีใครทำให้คนเป็นอิสระได้ หากในเวลาเดียวกันไม่ทำให้พวกเขามีสำนึกในความดีส่วนรวม และเป็นผู้รับผิดชอบมากขึ้น

ด้วยเหตุนี้ จะต้องสร้างสรรค์และกระชับบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ มิฉะนั้นแล้ว เสรีภาพก็มิอาจพัฒนาขึ้นมาได้ ทุกคนจะเห็นได้ว่าเป็นเงื่อนไขที่ขาดเสียมิได้สำหรับสันติภาพที่แท้จริง และเป็นลักษณะที่เห็นได้ในเบื้องต้นทีเดียว แต่เช่นเดียวกับเสรีภาพและสันติภาพ ความไว้วางใจนี้ไม่ใช่สิ่งของที่มีอยู่แล้วแต่เป็นสิ่งที่ต้องแสวงหาให้ได้มา และจะได้มาโดยไม่ถ่วงนัก ความไว้วางใจนี้จะ

อยู่ในอันตรายหากบุคคลหนึ่งไม่ยอมรับความรับผิดชอบเพื่อความดีส่วนรวม หากประเทศชาติหนึ่งไม่รู้สึกว่ามีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อชะตากรรมของโลก จะร้ายยิ่งไปกว่านั้นอีก หากบุคคลหนึ่งใช้คนอื่นเพื่อจุดประสงค์ที่เห็นแก่ตัวของตนเอง หรือมีความแบายคายในการแสวงหาผลประโยชน์ของตัวเอง จากสิทธิที่ชอบธรรมของคนอื่น มีแต่ความวางใจที่มาจากกิจการเพื่อความดีส่วนรวมเท่านั้น จะทำให้เกิดการเคารพเสรีภาพที่จะสร้างสรรค์สันติระหว่งปัจเจกชนและประชาชาติ

เสรีภาพของบุตรของพระเจ้า

11. ที่สุดนี้ เราขออำนวยการเป็นพิเศษมายังบรรดาพี่น้องที่ร่วมความเชื่อกับเราในพระคริสต์ มนุษย์ไม่สามารถเป็นอิสระอย่างแท้จริงได้ หรือไม่สามารถส่งเสริมเสรีภาพที่แท้จริงได้ หากเขาไม่รับรู้และเจริญชีวิตเหนือธรรมชาติของเขาในโลก และเจริญชีวิตเหนือความสัมพันธ์กับพระเจ้า เพราะว่าเสรีภาพคือ เสรีภาพของคนที่ถูกสร้างมาตามพระฉายาของพระเจ้าผู้สร้าง ผู้ที่เป็นคริสต์จะได้พลังสนับสนุนจากพระวรสาร ให้มีความเชื่อมั่นและความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับเรื่องนี้ องค์พระคริสต์ พระผู้ไถ่กู้มนุษยชาติ ทำให้เราเป็นไท นักบุญยอห์น อัครสาวกบันทึกไว้ว่า “ถ้าบุตรแห่งมนุษย์ปลดปล่อยท่านให้เป็นไท ท่านก็จะเป็นไทจริงๆ” (ยอห์น 8:36) นักบุญเปาโล อัครสาวกเสริมอีกว่า “ที่ใดมีพระจิตของพระเจ้า ที่นั่นก็มีเสรีภาพ” (2 คร 3:17) การเป็นอิสระจากความไม่เป็นธรรม ความกลัว การใช้กำลังบังคับ และความทุกข์ทรมานทั้งหมด จะไม่มีความหมายหากในส่วนตัวของหัวใจ เรายังเป็นทาสของบาปอยู่ เพื่อเป็นไทอย่างแท้จริง มนุษย์ต้องเป็นอิสระจากการเป็นทาสนี้ และต้องเปลี่ยนชีวิตของตนเสียใหม่ ดังนั้น เสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์อยู่ในระดับลึกที่สุด นั่นคือ ระดับแห่งการเปลี่ยนหัวใจของตนและหันเข้าหาพระเจ้า ทั้งนี้เพราะรากเหง้าของการกดขี่ และการละเมิดเสรีภาพในทุกรูปแบบอยู่ที่หัวใจของมนุษย์นั่นเอง

ที่สุด สำหรับชาวคริสต์ เสรีภาพมิได้มาจากตัวมนุษย์เอง แต่อยู่ที่การมอบน้อมต่อหน้าพระทัยของพระเจ้า และความซื่อสัตย์ต่อความรักของพระองค์ ดังนั้นเอง สานุศิษย์ของพระคริสต์ก็จะมี ความเข้มแข็งที่จะต่อสู้เพื่อเสรีภาพในโลกนี้ แม้ว่าเขาจะพบกับความยากลำบากมากมาย เขาก็จะไม่ยอมเฉื่อยชาหรือหมดหวัง เพราะว่าเขาได้ตั้งความหวังไว้ในพระเจ้า ผู้ทรงช่วยเหลือและอวยพระพรแก่ผู้ที่ปฏิบัติตามพระจิตของพระองค์

เสรีภาพคือเครื่องวัดความเป็นผู้เจริญของคนและของประเทศชาติ ด้วยเหตุนี้ จึงต้องสรุปในท้ายที่สุดนี้ ด้วยการวิงวอนท่านทั้งหลายอีกครั้งหนึ่ง ดังที่เราได้กล่าวไว้ข้างต้นว่า เช่นเดียวกับสันติภาพ เสรีภาพคือความพยายามอย่างไม่หยุดยั้งที่จะช่วยให้มนุษย์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ขอให้เรายำได้รอดคอยสันติภาพด้วยความหวาดกลัว อย่าได้ยอมรับความรุนแรงว่าเป็นวิถีทางไปสู่

สันติภาพ แต่ให้เราเริ่มต้นด้วย การเคารพเสรีภาพที่แท้จริง สันติภาพที่ได้มาจะทำให้ความหวังของโลกสัมฤทธิ์ผล เพราะนี่คือสันติภาพที่มีรากฐานอยู่บนความยุติธรรม สันติภาพที่ตั้งอยู่บนศักดิ์ศรีที่หาสิ่งใดเสมอเหมือนมิได้ ของมนุษย์ที่เป็นไท

จากวาทีกัน 8 ธันวาคม 1980

พระสันตะปาปาจอห์น ปอล ที่ 2

